

Magdalena Maziarz

Uniwersytet Wrocławski

<https://orcid.org/0000-0003-0569-9036>

magdalena.maziarz@uwr.edu.pl

Doskonalenie nauczycieli języków obcych w zakresie mediacji językowej w świetle podstawy programowej kształcenia ogólnego

Teacher professional development in foreign language mediation in the light of the general education core curriculum

This article investigates the professional development of foreign language teachers in the area of language mediation in relation to the 2024 and 2026 core curricula for general education. Although mediation has been part of the CEFR since 2001, many teachers still find the concept difficult to define, or equate it with simple translation, which raises concerns about their preparedness to implement mediation as required in schools. The study compares mediation-related requirements at levels A1–B1 in the curriculum documents with the mediation descriptors of CEFR CV (2020) and presents findings from a pilot analysis of professional development opportunities offered by accredited teacher training centres and major educational publishers. The analysis shows that while the number of mediation-oriented trainings has increased since 2021, the offer remains inconsistent, dominated by short online sessions and focused mainly on transmitting information, and basic mediation strategies. Key curricular expectations – such as interlingual mediation, note-taking and synthesis, changing the form or style of texts, and mediating concepts and communication – are rarely addressed. Using the *Effective Teacher Professional*

Artykuł jest udostępniany na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe, <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Development framework, the study demonstrates that current trainings provide content focus and some modelling, but lack active learning, collaboration, feedback, coaching, and sustained duration. The findings indicate a need for substantial redesign of professional development to align teacher training with curricular requirements.

Keywords: language mediation, foreign language teacher education, core curriculum, CEFR CV, teacher professional development, mediation strategies, interlingual mediation

Słowa kluczowe: mediacja językowa, kształcenie nauczycieli języków obcych, podstawa programowa, CEFR CV, doskonalenie zawodowe nauczycieli, strategie mediacyjne, mediacja międzyjęzykowa

1. Wstęp

Mediacja to jedno z czterech działań językowych opisanych w *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego* (ESOKJ) (Rada Europy, 2003). Jej znaczenie wyraźnie wzrosło po opublikowaniu tomu uzupełniającego *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion Volume* (dalej: CEFR CV) (Council of Europe, 2020), a w dydaktyce języków obcych w Polsce wraz z uwzględnieniem działań mediacyjnych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla języka obcego nowożytnego¹. Oznacza to, że od nauczycieli oczekuje się osobistych i zawodowych kompetencji w zakresie mediacji językowej.

Kompetencje osobiste dotyczą praktyki językowej nauczycieli, czyli stosowania przez nich działań mediacyjnych w komunikacji językowej; natomiast kompetencje zawodowe obejmują wiedzę na temat projektowania zajęć z uwzględnieniem mediacji językowej i umiejętność ich prowadzenia zgodnie z wymogami podstawy programowej kształcenia ogólnego. Kompetencje

¹ W artykule dotychczasowa podstawa programowa to: szkoła podstawowa – Rozporządzenie Ministra edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2024 poz. 996); liceum i technikum, branżowa szkoła II stopnia – Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. 2024 poz. 1019); natomiast nowa podstawa programowa to Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym

osobiste są nabywane i rozwijane w procesie uczenia się języka, a więc m.in. na lekcjach w szkole, na kursach oraz podczas zajęć praktycznych na studiach językowych. Własne doświadczenia przyszłych nauczycieli w naturalny sposób przekładają się na kompetencje zawodowe, które są kształtowane i rozwijane podczas zajęć z dydaktyki przedmiotowej na studiach, a następnie w trakcie form doskonalenia zawodowego i samokształcenia. Przyjęto założenie, że skuteczna realizacja wymagań podstawy programowej dotyczących mediacji zależy nie tylko od ich obecności w dokumentach programowych, ale również od jakości przygotowania nauczycieli oraz dostępności adekwatnych form doskonalenia zawodowego.

Celem artykułu jest analiza oferty doskonalenia zawodowego nauczycieli języków obcych w zakresie mediacji językowej w kontekście wymagań dotychczasowej i nowej podstawy programowej. Artykuł opiera się na badaniu o charakterze pilotażowym, którego przedmiotem jest określenie, w jakim stopniu dostępne formy doskonalenia zawodowego odpowiadają wymaganiom wynikającym z podstawy programowej oraz deskryptorów CEFR CV (Council of Europe, 2020).

W pierwszej części artykułu przedstawiono mediację językową w świetle CEFR CV (Council of Europe, 2020) oraz zagadnienie mediacji językowej w podstawie programowej dla języka obcego nowożytnego. Wymagania szczegółowe w tym zakresie zostały zestawione z *Europejskim systemem opisu kształcenia językowego* (2003), co pozwala zdefiniować działania dydaktyczne, jakie musi podejmować nauczyciel, aby uczniowie mogli zrealizować podstawę programową.

Kolejna część poświęcona jest zagadnieniu doskonalenia nauczycieli języków obcych oraz zawiera wyniki pilotażowej analizy oferty doskonalenia zawodowego przygotowanej przez akredytowane placówki doskonalenia nauczycieli oraz wydawnictwa edukacyjne. Artykuł zamykają wnioski oraz rekomendacje dotyczące projektowania form doskonalenia zawodowego w obszarze mediacji językowej.

2. Mediacja językowa w świetle CEFR *Companion Volume*

Mediacja językowa została opisana w *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR)* (Council of Europe, 2001), którego polskie tłumaczenie ukazało się 3 lata później. Natomiast jej znaczenie istotnie wzrosło po opublikowaniu tomu uzupełniającego CEFR CV (Council of Europe, 2020). W dokumencie tym została uznana za jedno z czterech działań językowych obok recepcji, produkcji i interakcji. W przeciwieństwie do pozostałych działań koncentruje się ona nie tylko na rozumieniu lub tworze-

niu wypowiedzi, lecz przede wszystkim na budowaniu znaczeń oraz wspieraniu procesu komunikacji między uczestnikami interakcji. W mediacji użytkownik lub uczący się języka działa jako uczestnik życia społecznego, który pomaga innym zrozumieć informacje, wyjaśnia znaczenia oraz pośredniczy pomiędzy osobami nieposiadającymi wspólnego języka lub legitymującymi się różnym poziomem jego znajomości (Council of Europe, 2020: 30). Jak podkreślono w dokumencie, rolą mediatora jest budowanie mostów i ułatwianie konstruowania znaczeń zarówno w obrębie tego samego języka, pomiędzy różnymi językami, jak i pomiędzy różnymi modalnościami przekazu (Council of Europe, 2020:90). Mediacja nie może być zatem utożsamiana wyłącznie z tłumaczeniem. Jej celem nie jest wierne odtworzenie tekstu źródłowego, lecz umożliwienie skutecznego porozumiewania się poprzez przekazanie sensu komunikatu w sposób dostosowany do odbiorcy i sytuacji komunikacyjnej (zob. Janowska, Plak, 2021: 41). W CEFR CV (Council of Europe, 2020) wyróżniono trzy typy działań mediacyjnych: mediację tekstu, mediację pojęć oraz mediację komunikacji. Mediacja tekstu obejmuje między innymi przekazywanie informacji, przetwarzanie tekstu, tłumaczenie, objaśnianie danych oraz sporządzanie notatek. Mediacja pojęć polega na wspólnym tworzeniu znaczeń oraz wspieraniu współpracy uczestników komunikacji, natomiast mediacja komunikacji dotyczy ułatwiania porozumienia pomiędzy rozmówcami, rozwiązywania nieporozumień oraz budowania przestrzeni sprzyjającej komunikacji. Działaniom tym towarzyszą strategie mediacyjne, takie jak dostosowywanie języka do odbiorcy, wyjaśnianie nowych pojęć, upraszczanie tekstu czy odwoływanie się do wcześniej posiadanej wiedzy (Council of Europe, 2020: 90; Janowska, Plak, 2021: 83).

Rozszerzenie koncepcji mediacji w CEFR CV (Council of Europe, 2020) znalazło odzwierciedlenie również w dokumentach regulujących nauczanie języków obcych w Polsce. Choć w dotychczasowej podstawie programowej nie posłużono się terminem *mediacja językowa*, to działania mediacyjne zostały w niej ujęte pod nazwą *przetwarzanie wypowiedzi*, natomiast w nowej podstawie figurują jako *przekształcanie przekazu*. Oznacza to, że od nauczycieli języków obcych oczekuje się nie tylko znajomości pojęcia mediacji, lecz również umiejętności projektowania i realizowania działań dydaktycznych rozwijających kompetencje mediacyjne uczniów zgodnie z wymaganiami podstawy programowej i deskryptorami CEFR CV (Council of Europe, 2020).

3. Mediacja językowa w podstawie programowej

Pierwsza podstawa programowa w formie rozporządzenia została wprowadzona w Polsce w 1999 roku w ramach reformy systemu oświaty. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r.* ustanowiło pod-

stawę programową kształcenia ogólnego (Dz.U. 1999 nr 14 poz. 129), w której podstawa do języka obcego obejmowała: cele edukacyjne, zadania szkoły, treści i osiągnięcia, a jej objętość mieściła się na niecałej stronie formatu A4. Rozporządzenie weszło w życie przed 2001 rokiem, kiedy wydano CEFR (Council of Europe, 2001). Od tego czasu w polskiej szkole miały miejsce dwie reformy oraz dwie nowelizacje podstawy programowej: w 2009 r. (tzw. reforma programowa) oraz w 2017 r. (tzw. reforma Zalewskiej zmieniająca także strukturę szkolnictwa). Obecnie (w roku szkolnym 2025/2026 r.) obowiązują dwa rozporządzenia² w sprawie podstaw programowych z 2024 r. Ze względu na fakt, że od roku szkolnego 2026/2027 zacznie obowiązywać nowa podstawa programowa dla szkół podstawowych³, w dalszej części artykułu zestawiono wymagania obu dokumentów.

Zarówno w dotychczasowej, jak i w nowej podstawie programowej dla języka obcego nowożytnego mediacja językowa jest obecna, choć autorzy nie używają tego terminu. Aby wyciągnąć wnioski dotyczące jakości oferty doskonalenia nauczycieli języka obcego w zakresie mediacji językowej w świetle podstawy programowej, przeanalizowano dotychczasową oraz nową podstawę. Wyniki zostały przedstawione w tabelach, aby pokazać zakresy wymagań wobec uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych i tym samym wskazać obszary wymagające uwzględnienia w formach doskonalenia nauczycieli języków obcych. Stanowią one też podstawę do oceny adekwatności i przydatności minionych szkoleń, konferencji i webinarów oraz wniosków do rekomendacji dla projektowania tych form doskonalenia w przyszłości.

W 2024 roku Minister Edukacji wydał dwa rozporządzenia zmieniające rozporządzenia w sprawie podstawy programowej z 2017 i 2018 roku. U progu reformy edukacji planowanej od 2026 roku obowiązują dwa akty prawne w sprawie podstawy programowej:

- dla szkoły podstawowej (Rozporządzenie z dnia 28 czerwca 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996),

² Rozporządzenie Ministra edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2024 poz. 996) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. 2024 poz. 1019).

³ Rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz.U. 2026 poz. 378)

- dla szkół ponadpodstawowych (Rozporządzenie z dnia 28 czerwca 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019).

W podstawie programowej dla języka obcego zmieniono wymagane poziomy biegłości językowej (zob. Kucharczyk, 2020: 10), w związku z tym mediacja językowa, która występuje w dokumentach jako przetwarzanie wypowiedzi, została także określona na różnych poziomach biegłości. Na I etapie edukacyjnym (klasy I – III) wymagany jest poziom A1, a cele i wymagania są następujące: w zakresie przetwarzania tekstu uczeń nazywa w języku obcym nowożytnym np. osoby, zwierzęta, przedmioty, czynności – z najbliższego otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych⁴. Na kolejnych etapach edukacyjnych określono wspólny cel kształcenia – wymagania ogólne dla wszystkich wersji podstawy programowej oprócz wersji dla klas dwujęzycznych. Treści nauczania – wymagania szczegółowe są sformułowane w taki sposób, że na każdym poziomie biegłości występują pierwsze trzy, natomiast od poziomu B1 wzrasta liczba wymagań szczegółowych. Zostało to szczegółowo przedstawione w tabeli 1.

Tabela 1. Zbiornicze opracowanie treści nauczania – wymagań szczegółowych w zakresie przetwarzania wypowiedzi (mediacji językowej) na poszczególnych etapach edukacyjnych i w różnych wersjach podstawy programowej dla języka obcego nowożytnego

Poziom biegłości, etap edukacyjny i wersja podstawy programowej	Treści nauczania – wymagania szczegółowe
A1 II etap edukacyjny, JON II ⁵ (II.2)	Uczeń przetwarza bardzo [tylko A1] prosty tekst ustnie lub pisemnie: 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym podstawowe [tylko A1] informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); 2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;
A2/ A2+ II etap edukacyjny, JON I (II.1) oraz III etap edukacyjny JON II (III.2.)	3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim; 4) przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film.

⁴ Przy czym „w przypadku pierwszego etapu edukacyjnego zalecane jest nawiązanie do odpowiedniego portfolio językowego opracowanego na podstawie wymagań opisanych w ESOKJ (Portfolio dla dzieci w wieku 6–10 lat, dostępne pod adresem: <https://www.ore.edu.pl/2015/03/europejskie-portfolio-jezykowe-epj/>)” (Dz.U. 2024 poz. 996: 13).

⁵ Język obcy nowożytny nauczany jako pierwszy – JON I; język obcy nowożytny nauczany jako drugi – JON II

Poziom biegłości, etap edukacyjny i wersja podstawy programowej	Treści nauczania – wymagania szczegółowe
B1/ B1+ III etap edukacyjny, JON I (III.1.P)	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: Trzy pierwsze wymagania oraz: 5) przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film.
B2/ B2+ III etap edukacyjny, JON I (III.1.R)	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: Cztery poprzednie wymagania oraz: 6) przedstawia w syntetyczny sposób informacje z tekstu przeczytanego w języku obcym; 7) stosuje zmiany stylu lub formy tekstu.

Źródło: opracowanie własne na podst. Dz.U. 2024 poz. 996, Dz.U. 2024 poz. 1019.

W wersji III.DJ poziom biegłości to B2+/C1. Treści nauczania – wymagania szczegółowe są tożsame z wersją III.1.R, rozbudowany jest cel kształcenia: uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego tekstów **w różnych dziedzin życia i nauki, o różnym stopniu złożoności**, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych. Poziomy biegłości językowej są wzorowane na ESOKJ (Rada Europy, 2003), nie są jednak tożsame, ponieważ ESOKJ ma zastosowanie głównie do uczniów dorosłych.

W CEFR CV opisano 19 skal deskryptorów dla mediacji, trzy typy mediacji oraz odpowiadające im działania mediacyjne, a także pięć strategii mediacyjnych – znalazły one odzwierciedlenie w nowej podstawie programowej z 2026 roku dla języka obcego nowożytnego.

Mediacja językowa została zapisana jako *przekształcanie przekazu* i na drugim etapie edukacyjnym (klasy IV – VIII) jest piątym celem kształcenia – wymagania ogólne: **przekształcanie przekazu w ramach tego samego języka oraz między językami, a także z formy ustnej, pisemnej lub wizualnej na inną formę** (Dz.U. 2026 poz. 378, 2026:97). Wymagania szczegółowe są częściowo identyczne z tymi w podstawie programowej z 2024 r., zmieniła się natomiast ich liczba – na poziomach A1 i A1+ jest ich odpowiednio: sześć i siedem, na poziomach A2 i B1 nawet osiem. Język wymagań szczegółowych wskazuje na ich stopniową gradację: przetwarzanie **bardzo prostego** tekstu, **prostego** tekstu i **tekstu**, co zostało przedstawione w tabeli drugiej. Wymagania szczegółowe zostały przedstawione w tabeli 2.

Dotychczasowa podstawa programowa obejmuje jedynie mediację wewnątrz- i międzyjęzykową (wymaganie drugie i trzecie) oraz mediowanie między modalnościami (pierwsze wymaganie). Znaczne rozbudowanie wymagań szczegółowych w nowej podstawie, w stosunku do obowiązującego dokumentu przejawia się zarówno zwiększeniem ich liczby, jak i dostosowaniem efektów do deskryptorów mediacji językowej opisanych w CEFR CV

Tabela 2: Zbiornicze opracowanie treści nauczania – wymagań w zakresie przekształcania przekazu (mediacji językowej) dla języka obcego nowożytnego

Poziom podstawy programowej, etap edukacyjny	Treści nauczania – wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności
poziom A1 JON II (II etap edukacyjny, klasy VII–VIII)	Uczeń przetwarza bardzo prosty tekst ustnie lub pisemnie: 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym; 2) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim; 3) pracując w parze lub w grupie, uzgadnia znaczenie przeczytanego lub wysłuchanego tekstu; 4) pracując w parze lub w grupie, współtworzy wypowiedź pisemną lub ustną; 5) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); 6) przekazuje w języku polskim informacje zawarte w obcojęzycznych materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach).
poziom A1+ JON II (II etap edukacyjny)	Uczeń przetwarza bardzo prosty tekst ustnie lub pisemnie: Sześć wymagań z poziomu A1 oraz 7) przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał (np. prezentację, film).
poziom A2 JON I (II etap edukacyjny, klasy IV–VIII)	Uczeń przetwarza prosty tekst ustnie lub pisemnie: Siedem wymagań z poziomu A1+ oraz 8) tworzy krótką notatkę jako tekst zwarty lub w punktach na podstawie wysłuchanego lub przeczytanego tekstu.
poziom B1 ^{a)} JON I (II etap edukacyjny, klasy IV–VIII)	Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: Ośiem wymagań z poziomu A2

^{a)} Oczekiwany poziom biegłości językowej na koniec II etapu edukacyjnego to A2, jednak nauczyciel po dokonaniu diagnozy umiejętności uczniów może zdecydować się na realizację wariantu wyższego niż oczekiwany ((Dz.U. 2026 poz. 378, 2026:98).

Źródło: opracowanie własne na podst. Dz.U. 2026 poz. 378.

(Council of Europe, 2020). Poziomy biegłości językowej i deskryptory dla mediacji językowej z dokumentu europejskiego są zbieżne z tymi w Rozporządzeniu z 11 marca 2026 roku, nie są jednak z nimi tożsame. W związku z tym rozporządzenie to uwzględnia wszystkie trzy typy działań mediacyjnych:

- mediację tekstu – przetwarzanie tekstu, tłumaczenie tekstu, przekazywanie konkretnych informacji i objaśnianie danych, notowanie (poziom A2 i B1);
- mediację pojęć – współpraca w celu tworzenia znaczeń;
- mediację komunikacji – działanie w roli pośrednika w sytuacjach nieformalnych.

Nowa podstawa programowa nie obejmuje wszystkich działań i strategii mediacyjnych, ponieważ odnosi się do poziomów biegłości językowej A1–B1, przy czym poziom B1 nie jest obowiązkowy do realizacji w szkole podstawowej (Dz.U. 2026 poz. 378, 2026:99). Podobnie jest w podstawie programowej z 2024 r., ponieważ poziom C1 został przypisany do podstawy dla klas dwujęzycznych tylko w zakresie rozumienia.

4. Podstawa programowa z 2024 roku i nowa podstawa programowa z 2026 roku w zakresie mediacji a CEFR CV (2020)

W CEFR CV (Council of Europe, 2020) wprowadzono poziomy biegłości oznaczone „+” (np. A1+, A2+), jednak deskryptory m.in. dla mediacji nie zostały osobno określone dla tych poziomów. Autorzy obu podstaw zaznaczyli różnice między nimi, wskazując na złożoność tekstów (np. proste, podstawowe) oraz wprowadzając np. współtworzenie znaczeń. W poprzednim podrozdziale, w tabelach 1 i 2 zostały przedstawione wymagania szczegółowe dla mediacji językowej określone w podstawach programowych dla języka obcego nowożytnego. Aby poddać analizie stopień ich zgodności z założeniami CEFR CV (Council of Europe, 2020), w tabeli 3 zostały zestawione deskryptory mediacji przypisane do poszczególnych poziomów biegłości.

Tabela 3. Deskryptory dla mediacji językowej – ogólny opis umiejętności

Poziom biegłości językowej	Mediacja – ogólny opis umiejętności
B2	Potrafi zapewnić sprzyjające warunki do wymiany pomysłów i ułatwić dyskusję na delikatne tematy, doceniając różne punkty widzenia rozmówców, zachęcając do zgłębienia zagadnienia, w sposób delikatny dostosowując do okoliczności swój sposób wypowiedzania się. Potrafi wykorzystać pomysły innych, wysuwając sugestie dotyczące dalszych działań. Potrafi przekazać główną treść dobrze skonstruowanych, ale długich i złożonych tekstów, które dotyczą obszaru jego zainteresowań zawodowych, akademickich lub osobistych, wyjaśniając opinie i intencje rozmówców/użytkowników języka migowego.

Poziom biegłości językowej	Mediacja – ogólny opis umiejętności
	Potrafi współpracować z osobami z różnych środowisk, tworząc pozytywną atmosferę poprzez udzielanie wsparcia, zadając pytania po to, aby ustalić wspólne cele, porównując opcje umożliwiające ich osiągnięcie, a także wyjaśniając propozycje odnośnie do tego, co robić dalej. Potrafi rozwijać pomysły innych, stawiać pytania, które wywołają zróżnicowane reakcje, odpowiadające różnym punktom widzenia, a także potrafi zaproponować rozwiązanie lub kolejne etapy działania. Potrafi wiernie przekazać szczegółowe informacje i argumenty, np. istotne myśli zawarte w złożonym, ale dobrze skonstruowanym tekście, który dotyczy obszaru jego zainteresowań zawodowych, akademickich lub osobistych.
B1	Potrafi współpracować z osobami z innych środowisk, okazując zainteresowanie i empatię poprzez zadawanie prostych pytań i odpowiadanie na nie, formułowanie sugestii i odpowiadanie na nie, dopytywanie czy rozmówcy się zgadzają, a także poprzez proponowanie alternatywnych rozwiązań. Potrafi przekazać główne myśli zawarte w długich, nieskomplikowanych językowo tekstach na tematy z zakresu jego osobistych zainteresowań, pod warunkiem, że może sprawdzić znaczenie niektórych wyrażen. Potrafi przedstawić osoby z różnych środowisk, wykazując świadomość, że niektóre pytania mogą być różnie postrzegane, a także potrafi zaprosić inne osoby do dzielenia się swoją wiedzą, doświadczeniem i poglądami. Potrafi przekazać informacje podane w przejrzystych, dobrze skonstruowanych tekstach informacyjnych, które dotyczą tematów znanych, ogólnych lub znajdujących się w obszarze jego osobistych zainteresowań, mimo że ograniczenia leksykalne powodują czasami trudności w sformułowaniu wypowiedzi.
A2	Potrafi przekazać istotne informacje zawarte w przejrzystym zbudowanych, krótkich, prostych tekstach informacyjnych, pod warunkiem, że dotyczą one konkretnych, znanych tematów i są sformułowane w prostym, codziennym języku. Potrafi rozpoznać, kiedy pojawiają się trudności i wskazać prostym językiem oczywisty charakter problemu. Potrafi przekazać główne myśli zawarte w krótkich, prostych konwersacjach lub tekstach na codzienne tematy, dotyczących spraw aktualnych, pod warunkiem, że są one wyrażone jasno i prostym językiem.
A1	Potrafi przekazać proste, przewidywalne informacje dotyczące spraw aktualnych, zawarte w krótkich i prostych tekstach, takich jak: tablice, ogłoszenia, plakaty, programy itp.

Źródło: opracowanie własne na podst. Janowska, Plak (2021: 86–87).

Mimo że poziomy biegłości z CEFR CV (Council of Europe, 2020) nie są tożsame z tymi w podstawach programowych, można zauważyć znaczną zbieżność między tymi dokumentami w zakresie mediacji językowej.

Zarówno podstawa programowa z 2024 r., jak i nowa z 2026 r. uwzględniają mediację językową zgodnie z opisem kształcenia językowego. W podstawie

cele ogólne i wymagania szczegółowe opisane są w każdej wersji oraz na każdym poziomie biegłości. Nowa podstawa obejmuje tylko szkołę podstawową do poziomu B1, a mediacja (przekształcanie przekazu) jest wpisana od poziomu A1, dodatkowo – w stosunku do dotychczasowej podstawy – rozszerzona o pracę w grupie. Oba dokumenty uwzględniają mediację między- i wewnątrzjęzykową, natomiast ten z 2026 roku zawiera też wymaganie dotyczące zespołowego uzgadniania znaczenia przeczytanego lub wysłuchanego tekstu, którego nie ma w dotychczasowej podstawie⁶. Na każdym poziomie biegłości wymagania szczegółowe obejmują przekazywanie informacji zawartych w materiałach wizualnych i audiowizualnych. W dotychczasowej podstawie programowej widoczna jest progresja we wprowadzaniu działań i strategii mediacyjnych (np. streszczenie pojawia się dopiero na poziomie B1), nowa podstawa uwzględnia niemal wszystkie kompetencje mediacyjne od niższych poziomów, tzn. umiejętności wcześniej przypisane do poziomów A2–B1 pojawiają się już na poziomie A1–A1+, co jest zgodne z CEFR CV (Council of Europe, 2020).

Jednocześnie ani autorzy dotychczasowej, ani nowej podstawy nie posługują się terminem *mediacja językowa*. W Rozporządzeniu z 2024 r. występuje termin *przetwarzanie wypowiedzi*, natomiast w projekcie – *przekształcanie przekazu*. Powodem tego może być nadal występujący wśród nauczycieli języków obcych problem z rozumieniem pojęcia *mediacja językowa*, ponieważ dla wielu jawi się albo jako trudne do zdefiniowania, albo synonimiczne do tłumaczenia fragmentów tekstów lub nawet pojedynczych, pozbawionych kontekstu zdań (zob. Janowska, 2024: 161). Dodatkowo, pięć lat po wydaniu CEFR CV (Council of Europe, 2020) nie przetłumaczono go jeszcze oficjalnie na język polski; jedyna „polska wersja” obejmująca wszystkie deskryptory mediacji została opublikowana przez Janowską i Plak (2021). Zadania mediacyjne są jednak w podręcznikach wydanych po wprowadzeniu reformy oświaty w 2017 r. Pojawiły się także po raz pierwszy na egzaminie ósmoklasisty w 2019 r. oraz maturalnym w 2023 r., a wydawnictwa udostępniają materiały z takimi zadaniami.

Skąd zatem biorą się trudności ze zrozumieniem pojęcia *mediacji językowej* u nauczycieli? Jedną z przyczyn jest brak praktyki językowej w tym zakresie na etapie uczenia się języka oraz niedostateczne przygotowanie dydaktyczne: w 2024 roku średni wiek nauczycielek w Polsce wynosił 46 lat, a nauczycieli – 48 lat. Osoby te ukończyły studia około 2002 roku, jeszcze przed opublikowaniem ESOKJ (Rada Europy, 2003) i dopiero w życiu zawodowym spotkały się z poziomami biegłości, mediacją itp.⁷ Hartwich (2020: 36) zwraca

⁶ Wymaganie 3) pracując w parze lub w grupie, uzgadnia znaczenie przeczytanego lub wysłuchanego tekstu;

⁷ Zob. <https://samorząd.pap.pl/kategoria/edukacja/men-84-proc-polskich-nauczycieli-kobiety>.

uwagę także na fakt, że od 1970 roku pojęcie *kompetencja komunikacyjna* stało się czarodziejskim sformułowaniem w dydaktyce języka obcego. Nastąpił wówczas zwrot ku praktycznej znajomości języka, który właściwie negował metodę gramatyczno-tłumaczeniową, co wpłynęło na niekorzystne postrzeganie samego tłumaczenia jako metody. Mimo że tłumaczenie nie zniknęło nigdy z lekcji języka obcego, jednak jako metoda jest bardzo rzadko stosowane w szkolnej praktyce, nie jest popularne (Steinbrich, 2018) i choć dynamicznie rozwijające się metody komunikacyjne nie odrzucały tłumaczenia w nauczaniu, proponowały jednak jego wprowadzanie w innej funkcji:

Chodzi tu o tłumaczenie z języka obcego na język ojczysty, o odtworzenie w języku ojczystym głównych treści tekstu obcojęzycznego. Działania tego typu powinny implikować pracę nad przekazem (komunikatem, informacją), nad jego funkcją i jego organizacją dyskursywną, opartą na znajomości tego samego przekazu w języku ojczystym uczących się (Janowska, 2016: 44).

Zatem, aby nauczycielki i nauczyciele mogli skutecznie projektować i realizować zadania mediacyjne, muszą mieć możliwość doskonalenia się w tym obszarze. Może to zagwarantować dobrze przygotowana oferta szkoleń, warsztatów i webinarów.

5. Doskonalenie nauczycielek i nauczycieli języków obcych w zakresie mediacji językowej

W celu sformułowania ogólnych wniosków dotyczących oferty doskonalenia dla nauczycielek i nauczycieli języków obcych, przeprowadzono badanie pilotażowe dotyczące różnych form doskonalenia oraz dostępności materiałów do samokształcenia, w tym nagrań ze szkoleń oraz webinarów. Podejście to jest zgodne z proponowanym przez Miłułkę i Adamczak-Krysztofowicz podejściem do doskonalenia zawodowego, które

[...] może przybierać różne formy, które dają się przyporządkować do trzech podstawowych kategorii, tj. doskonalenie indywidualne (samokształcenie), wewnątrzszkolne doskonalenie nauczycieli (WDN) oraz doskonalenie zewnętrzne (instytucjonalne). Bardzo ważną formą doskonalenia zawodowego nauczycieli, chociaż najtrudniejszą w weryfikacji, jest samokształcenie, definiowane przez Okonia jako »osiąganie wykształcenia poprzez działalność, której cele, treści, warunki i środki ustala sam podmiot« (Miłułka, Adamczak-Krysztofowicz, 2023: 199).

Przyjęto przy tym założenie, że nauczyciele najczęściej szukają informacji w internecie, dlatego przedmiotem analizy były zasoby online.

5.1. Metodologia

Analizie poddano wszystkie publicznie dostępne w sieci oferty szkoleń akredytowanych ośrodków i centrów doskonalenia nauczycieli, których wykaz znajduje się na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji⁸ (są to najczęściej instytucje wojewódzkie lub regionalne, rzadziej powiatowe) oraz oferty szkoleń, konferencji i webinarów (w tym nagrań z tych form doskonalenia) organizowanych przez wydawnictwa językowe i firmy edukacyjne, działające w obszarze języków obcych. Przeanalizowano również dostępne materiały do samokształcenia: artykuły naukowe i popularno-naukowe, nagrania oraz pomoce dydaktyczne. Ze względu na trudności wymieniane przez Mihutkę i Adamczak-Krysztofowicz (2023) analiza nie obejmuje wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli (WDN), mimo że od lat nauczycielki i nauczyciele najczęściej uczestniczą właśnie w tej formie doskonalenia zawodowego (jest to prawie 85% badanych: zob. Fazlagić, 2012: 74).

Zastosowano wyszukiwanie za pomocą operatorów logicznych w dwóch przeglądarkach internetowych (Google, Edge) przy pomocy pojęć *mediacja*, *mediacja językowa*, *mediator* oraz pomocniczo *przetwarzanie*, *przekształcanie*, *pośredniczenie*, a także ich anglo- i niemieckojęzyczne odpowiedniki *mediation* i *Sprachmittlung*. Te same słowa kluczowe były wyszukiwane na stronach placówek oraz w plikach z ofertami szkoleń. Zidentyfikowane oferty szkoleniowe poddano analizie treści. Kryteriami analizy były: tematyka szkoleń, ich forma, organizatorzy oraz stopień odniesienia do mediacji językowej, wymagań dotychczasowej i nowej podstawy programowej oraz do CEFR CV (Council of Europe, 2020). Analizowano również zakres podejmowanych działań mediacyjnych i strategii mediacyjnych oraz sposób przygotowania nauczycieli do realizacji wymagań dotyczących mediacji. W dalszej części artykułu ofertę szkoleniową odniesiono także do modelu *Effective Teacher Professional Development* (Darling-Hammond, Hyler, Gardner, 2017), co umożliwiło ocenę jej jakości z perspektywy współczesnych założeń dotyczących rozwoju zawodowego nauczycieli.

5.2. Oferta szkoleń akredytowanych ośrodków doskonalenia nauczycieli

Przeanalizowano dostępne aktualne oraz archiwalne oferty szkoleniowe z lat 2018–2025. Badanie objęło 72 placówki z listy ORE, z czego 10 wykluczono, ponieważ zostały zlikwidowane lub nie posiadają własnej strony internetowej i funkcjonują na serwerach samorządowych. Jak już wspomniano (zob.

⁸ Zob. https://ore.edu.pl/images/files/Wykaz_pdn-program_w-p.pdf?utm_source=chatgpt.com.

4.1.), lista ośrodków została opracowana na podstawie zestawienia ORE, które jest zgodne z listą na stronie Ministerstwa Edukacji, natomiast o wiele obszerniejsze.

Na podstawie analizy oferty w 62 ośrodkach doskonalenia nauczycieli (ODN) można sformułować ogólne wnioski:

- tematyka szkoleń w zakresie mediacji językowej intensyfikuje się w latach 2021–2025;
- większość szkoleń ma formę warsztatów lub webinarów, głównie online, co zwiększa dostępność dla nauczycieli z całej Polski;
- są to krótkie formy (3 godziny zegarowe lub 3 godziny dydaktyczne), popołudniami, najczęściej od 16.00 lub 17.00;
- treści są dostosowywane do CEFR CV (Council of Europe, 2020) i zmieniających się wymagań egzaminacyjnych;
- brakuje systematyczności i powszechności – nie wszystkie ODN oferują takie szkolenia, a oferta nie zawsze jest powtarzana lub dostępna;
- sama oferta szkoleń dla językowców jest stosunkowo bogata, ale dotyczą one innych obszarów: pisania, gramatyki, leksyki, zadań egzaminacyjnych, metod aktywizujących.

Szkolenia poruszały następujące tematy i zagadnienia: wprowadzenie do pojęcia mediacji językowej (definicje, typy mediacji, kontekst CEFR CV); zadania i strategie mediacyjne (m.in. upraszczanie, parafrazowanie, streszczanie, wyjaśnianie); wykorzystanie materiałów autentycznych (teksty, wykresy, nagrania) w pracy nad mediacją; mediacja tekstu, komunikacji i pojęć; integracja mediacji z nową podstawą programową i egzaminami (ósmoklasyści, maturalnym) a także rola ucznia jako mediatora (wspieranie autonomii, współpracy i komunikacji).

Przykładowe szkolenia:

- 1) *Mediacja językowa jako możliwość twórczych form pracy na lekcjach języków obcych* – 24 lutego 2020 – PODN Giżycko (<https://old.poregizycko.pl/index.php/aktualnosci/230-mediacja-jezykowa-jako-mozliwosc-tworczych-form-pracy-na-lekcjach-jezykow-obcych>)
- 2) *Uczeń jako mediator w erze AI* – 6 października 2025 (online) – MCDN Ośrodek w Nowym Sączu (<https://mcdn.edu.pl/tar-now/uczen-jako-mediator-w-erze-ai/>);
- 3) *Mediacja i działania mediacyjne w komunikacji językowej w świetle nowej podstawy programowej* – 23 kwietnia 2025 (online) – PODN Kluczbork (<https://podnkluczbork.pl/index.php/ar/programs/271-justyna-gembara>)
- 4) *Mediacja językowa drogą do rozwijania kompetencji językowych* – 22 listopada 2021 (online) – Mazowieckie Samorządowe Centrum

Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Ostrołęce (<https://mscdn.pl/wp-content/uploads/Plakat-LISTOPAD-GRUDZIEN-2021.pdf>)

5.3. Oferta szkoleń wydawnictw i firm językowych

Wydawnictwa oferujące podręczniki szkolne do nauki języków obcych mają także bogatą ofertę szkoleń, najczęściej bezpłatnych, z których korzystają nauczyciele. Metoda badawcza była identyczna, jak przy wyszukiwaniu szkoleń ODN (operatory logiczne), została natomiast rozszerzona o analizę serwisów internetowych wydawnictw oraz ich mediów społecznościowych (w tym YouTube). W mediach społecznościowych dodatkowo przeprowadzone wyszukiwanie przy pomocy „#” np. #mediacjajęzykowa, #mediacja.

Wyniki wyszukiwania prowadziły do wydawnictw oferujących podręczniki i pomoce dydaktyczne do nauki języków obcych, głównie angielskiego i niemieckiego. Były to: Pearson, Klett, Macmillan, Hueber, PWN, WSiP, Nowa Era oraz Oxford University Press Polska Sp. z o.o., Express Publishing, Wydawnictwo Draco, WAGROS. Lista wydawnictw została zweryfikowana w wyszukiwarce podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego, która znajduje się na stronie Ministerstwa Edukacji. Dopuszczone podręczniki pochodzą z 11 wydawnictw, z których pięć⁹ miało lub ma ofertę szkoleniową z zakresu mediacji językowej. Łącznie, od 2018 roku pojawiło się 12 wyników wyszukiwania, i były to szkolenia oraz wystąpienia na konferencjach metodycznych lub wydarzeniach.

Na podstawie analizy oferty można sformułować następujące wnioski ogólne:

- 1) Szkolenia odbywają się od 2018 roku, ale wyraźny wzrost ich liczby i częstości przypada na lata 2022–2025 – jest to związane m.in. z nową formułą egzaminu maturalnego od 2023 roku.
- 2) Wydawnictwa takie jak Macmillan Polska – Macmillan Education, Pearson, Wydawnictwa Naukowe PWN i Hueber Polska mają aktywność rozłożoną na kilka lat, co pokazuje w miarę konsekwentne zaangażowanie.
- 3) Webinaria online są dominującą formą, co z jednej strony zapewnia szeroki dostęp nauczycielom, z drugiej – są to raczej krótkie szkolenia, których nagrania są dostępne m.in. w serwisie YouTube i Facebook (po wysłuchaniu niektórych z nich można pobrać certyfikat).
- 4) Rzadziej pojawiają się konferencje metodyczne i warsztaty stacjonarne (np. Wydawnictwo Klett Polska, PWN, Hueber).

⁹ Liczba znalezionych szkoleń: PWN – 3, Macmillan – 3, Hueber – 2, Pearson – 2, Klett – 1, najwięcej szkoleń odbyło się w 2022 roku – 3.

- 5) Macmillan i Hueber oferują także szkolenia instytucjonalne i warsztaty we współpracy z partnerami.

Formy doskonalenia oferowane przez wydawnictwa poruszają wiele tematów związanych z mediacją językową w szkole. Są to podstawy teoretyczne tego, czym jest mediacja (jej formy i funkcje); projektowanie zadań mediacyjnych; integrowanie mediacji z podręcznikami i egzaminami; mediacja w kontekście egzaminu ósmoklasisty i matury oraz mediacja jako wsparcie w komunikacji.

Przykłady form doskonalenia:

- 1) *Mediacja językowa – co to takiego i jak ją wykorzystać na maturze?* – styczeń 2022 (PWN), dostępne online (<https://www.facebook.com/PWNjezykiobce/videos/dr-anna-kozio%C5%82-mediacja-j%C4%99zykowa/976711593228566/>);
- 2) *Deutsch im Transfer – Sprachmittlung in der Schule* – lipiec 2019, podczas Sommerakademie (PWN), szkolenie stacjonarne;
- 3) *Mediation? Super! Przyjazne uczniom i bliskie życiu zadania* – (Hueber), dostępne online na stronie wydawnictwa, bez ograniczeń czasowych (<https://hueber.pl/szkolenia-online/mediation-super-przyjazne-uczniom-i-bliskie-zyciu-zadania-na-mediacje-na-zajeciach-j-zyka-niemieckiego>);
- 4) *Co dwa języki to nie jeden – czyli mediacja w praktyce* – kwiecień 2019 (Pearson), nagranie ze szkolenia dostępne online (https://www.youtube.com/watch?v=xLTwth_5v34).

Analiza oferty form doskonalenia dla nauczycieli języków obcych w zakresie mediacji językowej ośrodków doskonalenia nauczycieli oraz wydawnictw pozwala stwierdzić, że dominują krótkie formy jednorazowe (webinaria), które mają ograniczoną możliwość trwałego wpływu na praktykę dydaktyczną, ale są preferowane przez nauczycieli ze względu na dostępność i oszczędność czasu (zob. Miłułka, Adamczak-Krysztofowicz 2023)¹⁰. Wydawnictwa odgrywają zdecydowanie większą rolę w organizacji form doskonalenia dla nauczycieli niż ośrodki doskonalenia. Dominują szkolenia koncentrujące się na praktycznym zastosowaniu mediacji językowej w dydaktyce i zadaniach egzaminacyjnych, szczególnie w kontekście nowej podstawy programowej, nowej formuły egzaminów zewnętrznych oraz CEFR CV (Council of Europe, 2020).

¹⁰ W badaniu Miłułki i Adamczak-Krysztofowicz (2023) w jednym z pytań zamieszczonych w ankiecie poproszono nauczycieli języków obcych o ewaluację szkoleń online. Okazało się, że niemal wszyscy respondenci (90,1%) ocenili pozytywnie uczestniczenie w różnych formach doskonalenia zawodowego prowadzonych za pomocą platform edukacyjnych lub z wykorzystaniem usług internetowych oferujących w swoim pakiecie wideokonferencje.

5.4. Oferta doskonalenia w świetle wymagań podstawy programowej

Szkolenia proponowane przez ODN i wydawnictwa odpowiadają na część potrzeb wynikających z dotychczasowej i nowej podstawy programowej. Ich tematyka skupia się na przekazywaniu informacji, prostych strategiach mediacyjnych, samym rozumieniu pojęcia mediacji językowej, ale nie obejmują kluczowych i bardziej złożonych obszarów mediacji, takich jak mediacja międzyjęzykowa, notowanie, synteza, zmiana stylu przekazu oraz mediacja komunikacji i pojęć, zgodna także z CEFR CV (Council of Europe, 2020). Szkolenia systematycznie wyjaśniają, czym jest mediacja, natomiast najczęściej pojawiająca się umiejętność w formach doskonalenia to przekazywanie informacji z tekstów i materiałów wizualnych/audiowizualnych (poziom A1/A2), rzadziej strategie mediacyjne. Oferta wydawnictw koncentruje się natomiast na przygotowaniu uczniów do wykonania zadań mediacyjnych występujących na egzaminach zewnętrznych, co ogranicza spektrum poruszanych zagadnień. Nieliczne szkolenia poruszają temat roli ucznia jako mediatora.

Przedstawione wyniki należy interpretować z uwzględnieniem szerszego kontekstu funkcjonowania systemu doskonalenia zawodowego nauczycieli. Ograniczony zakres analizowanych szkoleń nie musi wynikać wyłącznie z niewystarczającego zainteresowania problematyką mediacji językowej. Mediacja w rozumieniu CEFR CV (Council of Europe, 2020) jest stosunkowo nowym obszarem dydaktyki języków obcych, którego szersze upowszechnienie nastąpiło dopiero po opublikowaniu tomu uzupełniającego. Dodatkową trudność stanowi fakt, że przez wiele lat mediacja była utożsamiana przede wszystkim z tłumaczeniem lub prostym przekazywaniem informacji oraz to, że oficjalne polskie tłumaczenie CEFR CV (Council of Europe, 2020) nadal nie zostało opublikowane. Znaczenie mają również uwarunkowania organizacyjne. Wydawnictwa edukacyjne koncentrują ofertę szkoleniową przede wszystkim na wymaganiach egzaminacyjnych i praktycznym wykorzystaniu materiałów dydaktycznych, a nauczyciele funkcjonują w warunkach znacznego obciążenia obowiązkami zawodowymi, co sprzyja uczestnictwu w krótkich formach doskonalenia. Czynniki te mogą częściowo wyjaśniać, dlaczego oferta szkoleniowa koncentruje się przede wszystkim na podstawowych aspektach mediacji, rzadziej obejmując bardziej złożone działania, takie jak mediacja pojęć czy mediacja komunikacji.

Analiza ujawniła jednak szereg obszarów, które są w ofercie szkoleniowej reprezentowane w niewystarczającym stopniu. Do najbardziej deficytowych należą: mediacja międzyjęzykowa, która jest wymagana zarówno w dotychczasowej, jak i w nowej podstawie programowej; tworzenie notatek, syntez, zestawień (poziom A2 i B1 w nowej podstawie); zmiana formy i stylu tekstu (działanie wymagane w podstawie programowej na poziomie B1 i B2) jest także pomijane w szkoleniach.

Do bardziej ogólnych wniosków można zaliczyć:

- brak szkoleń poświęconych mediacji pojęć i komunikacji – zwykle skupiają się one tylko na mediacji tekstu;
- ograniczenie terytorialnie oferty – jedynie nieliczne ODN oferują takie szkolenia;
- dominacja wśród szkoleń krótkich form online.

6. Analiza jakości oferowanych szkoleń

Dominacja krótkich form doskonalenia, prowadzonych często w formie masowych webinarów, rodzi pytanie o jakość oferty i jej przełożenie na praktykę dydaktyczną nauczycielek i nauczycieli języków obcych. W raporcie *Effective Teacher Professional Development* (Darling-Hammond, Hyler, Gardner, 2017: 5) sporządzonym na podstawie analizy 35 badań z ostatnich trzech dekad, autorzy definiują skuteczny rozwój zawodowy (*professional development*, PD) jako ustrukturyzowane doskonalenie zawodowe, które skutkuje zmianami w praktykach uczących i poprawą wyników w nauce uczniów. Autorzy wyróżnili 7 elementów skutecznego rozwoju zawodowego, do których można odnieść ofertę szkoleń w zakresie mediacji językowej przedstawioną w rozdziale 5.2. i 5.3.

Tabela 4: Analiza jakości szkoleń w zakresie mediacji językowej oferowanych przez ODN i wydawnictwa w kontekście elementów skutecznego rozwoju zawodowego

Element skutecznego PD	Opis według Darling-Hammond	Stopień realizacji	Uzasadnienie w odniesieniu do oferty szkoleń
1. Koncentracja na treściach (<i>content-focused</i>)	Szkolenie skupia się na treściach dydaktycznych, strategiach nauczania konkretnej umiejętności.	wysoki	Szkolenia w zdecydowanej większości są merytorycznie silnie związane z pojęciem mediacji, zadaniami mediacyjnymi, podstawą programową.
2. Aktywne uczenie się (<i>active learning</i>)	Szkolenie zakłada projektowanie zadań przez nauczycieli, uczestniczenie w tworzeniu przykładowych zadań.	niski	Dominuje forma wykładowa lub prezentacja przykładów. Rzadko pojawiają się elementy warsztatowe, a prawie nigdy – wykonywanie zadań przez nauczycieli, czy analiza prac uczniowskich.
3. Współpraca nauczycieli (<i>collaboration</i>)	Szkolenie oferuje wspólne rozwiązywanie problemów, planowanie lekcji, współtworzenie materiałów.	niski	Pojawia się jedynie w niektórych szkoleniach (np. mediacja komunikacyjna, praca w grupie), ale brakuje form umożliwiających realną współpracę; szkolenia polegają na indywidualnym udziale uczestników (najczęściej online).

Element skutecznego PD	Opis według Darling-Hammond	Stopień realizacji	Uzasadnienie w odniesieniu do oferty szkoleń
4. Modele i modelowanie skutecznych praktyk (<i>models of effective practice</i>)	Zapoznavanie się z modelami, lekcji, planami jednostek lekcyjnych, przykładowymi pracami uczniów, obserwacje innych nauczycieli, korzystanie z filmów lub opisów przypadków udanych lekcji	średni/wysoki	Wiele szkoleń pokazuje konkretne zadania, przykłady mediacji, materiały autentyczne; brakuje jednak pełnego projektowania lekcji (np. obserwacji, studiów przypadków).
5. Coaching i wsparcie ekspertów (<i>coaching and expert support</i>)	Dzielenie się wiedzą specjalistyczną na temat treści i praktyk ukierunkowanych bezpośrednio na indywidualne potrzeby nauczycieli.	średni	Szkolenia prowadzą eksperci (doradcy metodyczni, autorzy podręczników, trenerzy wydawnictw), nie oferują jednak długofalowego wsparcia ani relacji mentorskiej – to jednorazowe wykłady.
6. Informacja zwrotna i refleksja (<i>feedback and reflection</i>)	Informacja zwrotna podczas ćwiczeń daje możliwość refleksji nad tym, co można udoskonalić, a co zachować i wzmocnić.	niski	Brak informacji o praktykach udzielania informacji zwrotnej. Szkolenia nie przewidują pracy na materiałach uczestników ani refleksji nad wdrożeniem w klasie.
7. Długotrwałość (<i>sustained duration</i>)	Dobre inicjatywy PD angażują nauczycieli w naukę trwającą tygodnie, miesiące, a nawet lata akademickie, a nie polegają na krótkich, jednorazowych warsztatach.	bardzo niski	Szkolenia mają charakter jednorazowy (1 – 3 godziny). Brak cykli, kontynuacji, mentoringu.

Źródło: opracowanie własne na podst. Darling-Hammond, Hyler, Gardner (2017: 5–6).

Analiza przedstawiona w tabeli 4 wskazuje, że oferta doskonalenia zawodowego dotycząca mediacji językowej koncentruje się przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy oraz przedstawianiu przykładów praktycznych. W mniejszym stopniu uwzględnia natomiast elementy uznawane za kluczowe dla skutecznego rozwoju zawodowego nauczycieli, takie jak aktywne uczenie się, współpraca uczestników, coaching, systematyczna informacja zwrotna oraz długofalowe wsparcie. Oznacza to, że analizowane szkolenia mogą skutecznie wspierać rozwój wiedzy na temat mediacji językowej, jednak w ograniczonym zakresie stwarzają warunki sprzyjające trwałej zmianie praktyki dydaktycznej.

Wyników tych nie należy jednak interpretować jako dowodu, że oferta doskonalenia zawodowego jest jedynym czynnikiem wpływającym na

sposób realizacji mediacji językowej w szkołach. Na możliwości wdrażania działań mediacyjnych oddziałują również inne uwarunkowania, takie jak presja przygotowania uczniów do egzaminów zewnętrznych, ograniczona liczba godzin przeznaczonych na realizację podstawy programowej, obciążenie nauczycieli obowiązkami organizacyjnymi oraz brak systemowych form mentoringu wspierających wdrażanie nowych rozwiązań dydaktycznych. Analizowana oferta szkoleniowa stanowi zatem jeden z elementów szerszego systemu wspierania nauczycieli i powinna być rozpatrywana w powiązaniu z pozostałymi uwarunkowaniami organizacyjnymi i dydaktycznymi.

Na podstawie powyższej analizy można jednak określić mocne i słabe strony oferty szkoleniowej z zakresu mediacji językowej. Szkolenia są tematyczne, aktualne i oparte na CEFR CV (Council of Europe, 2020) oraz odnoszą się do podstawy programowej. Udział ekspertów i praktyków (np. A. Koziół, G. Śpiewak, B. Trapnell) wpływa na jakość szkoleń, natomiast forma i dostępność online gwarantuje szeroki zasięg. Jednocześnie szkolenia mają charakter pojedynczych wydarzeń (najczęściej online, co nie jest wysoko angażujące), brakuje refleksji, informacji zwrotnej, mentoringu i analizy działań. Formy doskonalenia nie są oparte na pracy zespołowej i współpracy w środowisku oraz nie ma długofalowych programów rozwoju kompetencji nauczycieli w zakresie mediacji językowej.

7. Rekomendacje i podsumowanie

Przeprowadzona analiza wskazuje, że szkolenia z zakresu mediacji językowej mogą stanowić istotny element wspierający nauczycieli w realizacji wymagań dotychczasowej oraz nowej podstawy programowej. Ich skuteczność zależy jednak od sposobu projektowania oraz uwzględnienia uwarunkowań, w jakich funkcjonują nauczyciele. Obecna oferta — mimo wartościowego komponentu treściowego — koncentruje się przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy, w mniejszym stopniu zapewnia warunki sprzyjające trwałej zmianie praktyki dydaktycznej. Wyniki analizy sugerują, że szczególnie wartościowe mogą być cykliczne formy doskonalenia, umożliwiające aktywny udział nauczycieli oraz projektowanie i analizowanie zadań mediacyjnych, a także wymianę doświadczeń i otrzymywanie informacji zwrotnej. Warto, aby szkolenia obejmowały pełne spektrum działań mediacyjnych opisanych w podstawie programowej i CEFR CV (Council of Europe, 2020), zwłaszcza mediację międzyjęzykową, notowanie i selekcję informacji, zmianę stylu i formy wypowiedzi oraz mediację komunikacji i pojęć.

Ze względu na dominację krótkich, jednorazowych form doskonalenia zasadne wydaje się rozwijanie dłuższych, cyklicznych programów szkoleniowych,

umożliwiających nauczycielom stopniowe rozwijanie kompetencji mediacyjnych oraz wdrażanie ich do praktyki szkolnej. Programy doskonalenia zawodowego mogłyby być projektowane modułowo, zgodnie z progresją wymagań określonych w podstawie programowej. Powinny też umożliwiać nauczycielom uporządkowanie wiedzy dotyczącej istoty mediacji językowej, jej typów oraz różnic między mediacją a tłumaczeniem, a następnie koncentrować się na projektowaniu zadań rozwijających poszczególne działania mediacyjne zgodnie z wymaganiami podstawy programowej na kolejnych poziomach biegłości językowej. Istotnym elementem takich szkoleń powinna być część warsztatowa, umożliwiająca nauczycielom samodzielne projektowanie materiałów dydaktycznych, analizę przykładowych zadań oraz uzyskiwanie informacji zwrotnej od prowadzących i innych uczestników. W ramach szkoleń mogłyby powstawać gotowe materiały dydaktyczne i scenariusze lekcji ułatwiające wdrażanie działań mediacyjnych do codziennej praktyki szkolnej. Tak zaprojektowane formy doskonalenia odpowiadałyby zarówno wymaganiom obowiązującej i nowej podstawy programowej, jak i założeniom modelu *Effective Teacher Professional Development*, zwiększając szanse na trwałe wdrażanie mediacji językowej w praktyce szkolnej.

Rozwój zawodowy nauczycieli w tym obszarze powinien być postrzegany jako jeden z elementów wspierających realizację podstawy programowej, a nie jako jedyny czynnik decydujący o zmianie praktyki dydaktycznej. Na sposób realizacji działań mediacyjnych wpływają również uwarunkowania organizacyjne pracy szkoły, ograniczenia czasowe, wymagania egzaminacyjne oraz możliwości współpracy i wymiany doświadczeń między nauczycielami. Odpowiednio zaprojektowane formy doskonalenia mogą przyczyniać się do tego, że nauczyciele będą gotowi do rozwijania umiejętności zgodnych z wymaganiami na poziomach A1–B1 oraz z CEFR CV (Council of Europe, 2020), a mediacja językowa stanie się realnym elementem praktyki szkolnej, a nie jedynie zapisanym w dokumentach celem edukacyjnym.

Bibliografia

- Council of Europe (2001), *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Council of Europe (2020), *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Darling-Hammond L., Hyler M.E., Gardner M. (2017), *Effective teacher professional development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute. Online: https://learning-policyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf [DW 10.12.2025].

- Fazlagić J. (2012), *Jakość szkoleń dla polskich nauczycieli*. „e-mentor”, nr 4, s. 69–76. Online: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=130449> [DW 10.12.2025].
- Hartwich P. (2020), *Mediation im Fremdsprachenunterricht – die neuen Deskriptoren des Gemeinsamen europäischen Referenzrahmens für Sprachen zum Bereich Mediation und ihr Potenzial für den DaF-Unterricht an polnischen Schulen*. „Studia Translatorica”, nr 11, s. 35–50.
- Janowska I. (2016), *Od metody gramatyczno-tłumaczeniowej do mediacji językowej*, (w:) Lipińska E., Seretny A. (red.), *Tłumaczenia dydaktyczne w nowoczesnym kształceniu językowym*. Kraków: Księgarnia Akademicka, s. 37–54.
- Janowska I. (2024), *Mediacja i tłumaczenie w uczeniu się / nauczaniu języków – podobieństwa i różnice*. „Neofilolog”, nr 62(1), s. 155–169.
- Janowska I., Plak M. (2021), *Działania mediacyjne w nauczaniu i uczeniu się języków obcych. Od teorii do praktyki*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Kucharczyk R. (2020), *Językowe działania mediacyjne na lekcjach języka obcego. Od teorii do praktyki dydaktycznej*. „Języki Obce w Szkole”, nr 2, s. 5–14.
- Mihułka K., Adamczak-Krysztofowicz S. (2023), *Doskonalenie zawodowe nauczycieli języków obcych w Polsce – cele i założenia, a ich realizacja*. „Roczniki Humanistyczne”, nr 10, s. 197–212. Online: <https://czasopisma.tnku.pl/index.php/rh/article/view/747> [DW 07.12.2025].
- Steinbrich P. (2018), *Mediacja w kontekście egzaminu ósmoklasisty (i nie tylko)*. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=sar2q6SajXg> [DW 10.12.2025]
- Rada Europy (2003), *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Warszawa: Wydawnictwa Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
- Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2024 poz. 996).*
- Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. 2024 poz. 1019).*
- Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz.U. 2026 poz. 378).*

Netografia

- <https://hueber.pl/szkolenia-online/mediation-super-przyjazne-uczniom-i-bliskie-zyciu-zadania-na-mediacje-na-zajeciach-jezyka-niemieckiego> [DW 09.12.2025].

<https://mcdn.edu.pl/tarnow/uczen-jako-mediator-w-erze-ai/> [DW 09.12.2025].
<https://mscdn.pl/wp-content/uploads/Plakat-LISTOPAD-GRUDZIEN-2021.pdf> [DW 08.12.2025].
<https://old.poregizycko.pl/index.php/aktualnosci/230-mediacja-jezykowa-jako-mozliwosc-tworczych-form-pracy-na-lekcjach-jezykow-obcych> [DW 08.12.2025].
https://ore.edu.pl/images/files/Wykaz_pdn-program_w-p.pdf [DW 10.12.2025].
<https://podnkluczborok.pl/index.php/ar/programs/271-justyna-gembara> [DW 08.12.2025].
<https://samorząd.pap.pl/kategoria/edukacja/men-84-proc-polskich-nauczycieli-kobiety> [DW 10.12.2025].
<https://www.facebook.com/PWNjezykiobce/videos/dr-anna-kozio%C5%82-mediacja-j%C4%99zykowa/976711593228566/> [DW 09.12.2025].
<https://www.gov.pl/web/edukacja/placowki-doskonalenia-nauczycieli> [DW 12.10.2025].
<https://www.youtube.com/watch?v=sar2q6SajXg> [DW 10.12.2025].
https://www.youtube.com/watch?v=xLTwth_5v34 [DW 08.12.2025].

Received: 11.12.2025

Revised: 20.07.2026

Accepted: 01.07.2026